

seV

FRÁGREIÐING FRÁ NEVNDINI

UM

FELAGSINS VIRKSEMI SÍÐANI

ÁRSADALFUNDIN HIN 21. APRÍL 2023

desember 2023

Frágreiðing frá nevndini til eigararnar á eykaaðalfundinum hin 8. desember 2023

Árið 2023 hevur eins og undanfarna ár verið nógv merkt av krígunum í Ukraina. Bæði uttanlands og her heima í Føroyum, m.a. við hækkaðum prísstöði sum avleiðing.

Meðan føroysku elbrúkararnir ikki merktu nakað til øktar elprísir í 2022, orsakað av krígunum, høvdu høgu vøru- og oljukostnaðirnir tó við sær, at neyðugt var at hækka elprísir 1. januar 2023.

Kostnaðarstöðið er stórt sæð ikki lækkað síðani, og harumframt eru útlit til, at avgjaldið á oljunýtslu verður hækkað komandi árin. Hetta avgjald fer at tyngja raksturinn hjá felagnum við meira enn 30 milliiónum krónum komandi ár.

Sev arbeiðir frammanundan av øllum alvi fyri at minka um oljunýtsluna og útreiðslurnar annars, so møguleikarnir at heinta peningin, sum skal til fyri at gjalda hækkaða avgjaldið á oljunýtsluni, eru mest sum avmarkaðir til at minka um nýggjar íløgur í neyðugar útbyggingar og/ella at hækka elprísir.

Virksemið hjá Sev síðani seinasta ársaðalfund verður lýst nærri í hesi frágreiðing, har nevndin lýsir tey mál, sum nevndin metir hava størstan áhuga hjá eigarunum. Frágreiðingin verður latin sambært grein 3, stk. 13a og grein 4, stk. 12a í viðtøkum felagsins.

Brúkarin

Grøna orkuskiptið hvílir í stóran mun á, hvussu føroysku heimini verða hitað og hvørjar flutningsmøguleikar fólk velja sær.

Ferð er komin á grøna orkuskiptið, og hetta setir m.a. krøv til løðimøguleikar. Infrakervið við almennum løðistøðum hjá Sev kring landið er eisini víðkað í 2023 við nýggjum almennum løðistøðum í Eysturoynni og Streymoyinni.

Harumframt verður í lötuni royndarkoyrd nýggj skipan, nevnd Gestaløding, serliga til vinnukundar, sum hava fyri neyðini at hava løðimøguleikar til starvsfólk og kundar, við smidligum gjaldsmøguleikum. Loysnin er eisini ætlað privatkundum, sum kunnu bjóða øðrum at løða heima hjá sær, uttan at skula hugsa um avrokning, tí hesum tekur skipanin sær av.

Talið á heimaløðistøðum veksur so hvørt, sum fleiri fáa sær elbil. Arbeitt verður við nýggjari skipan – Heimaløding – hvørs endamál er at lata elbilaeigarar løða meira burðardygt heima, við tað at Sev í ein ávísan mun stýrir løðingini í mun til tøku grønu orkuna.

Við grøna orkuskiptinum, nýggjum loysnum og tænastrá, og harvið størri tørvi hjá kundum okkara at biðja um vegleiðing, vaksa krøvini til kundaavgreiðslu hjá Sev. Nýggj orka er tí sett í at veita góða kundatænastrá, vegleiðing og ráðgeving.

Eisini er avgjørt at gera eina uppfylgjandi kundakanning í samstarvi við Lóður, sum gjørdi kundakanning fyri Sev í 2019.

Grøna kósín

Enn einaferð kunnu vit staðfesta, at eftirspurningurin eftir elorku er vaksandi. Fram til og við 30. november 2023 síggja vit ein vøkstur á 5,2 prosent í mun til undanfarna ár. 207 Gigawatttímar vóru framleiddir úr burðardyggum orkukeldum og tað eru 3 prosent fleiri enn í fjør. Í tilsamans 52 samdøgur var elframleiðslan í meginøkinum yvir 80 prosent burðardygg, meðan framleiðslan í Suðuroy var yvir 80 prosent burðardygg í 143 samdøgur og 100 prosent burðardygg í 117 samdøgur.

Úrtøkan úr vindorku er hækkað, meðan vatnorkuframleiðslan minkaði í mun til árið fyri. Hetta kemst m.a. av, at nógv størri vindmáttur kom upp í 2022, og samstundis var 2023 eitt væl turrari ár.

2023 er eisini fyrsta heila árið, at vit hava havt stabiliserandi tøkni í Porkeri virkna, sum ger at væl meiri fæst burturúr vindorkuni í Suðuroy.

Líknandi skipan við battaríum og synkronkompensatori verður í lötuni royndarkoyrd á Sundi, og væntandi fer tí eisini at bera til at fáa væl meiri vindorku til haldar í meginøkinum, tað sum eftir er av árinum og frameftir.

Málið hjá Sev var at røkka 54 prosent av burðardyggari elframleiðslu í 2023. Hetta mál verður ikki rokkið, m.a. orsakað av, at skipanin við stabiliserandi tøkni í meginøkinum ikki kom í rakstur til væntaða tíð.

Varðagøtan fram móti 2030 verður javnan dagførd við framskrivingum av orkunýtsluni, tøkniligum loysnum og tilhoyrandi kostnaðum.

Fráboðaða ætlanin hjá Effo er spennandi og kann fara at hava ávirkan á varðagøtuna hjá Sev við tað, at ídnaðarvirki fylla nógv í framskrivingini hjá Sev. Tað er í ætlanunum hjá Sev ikki innroknað við frágongd av størri framleiðsluvirkjum, men roknað er við einari øktari nýtslu innan framleiðslu o.l. Tað er ikki roknað við inntøkum frá eini umlegging hjá t.d. Havsbrún frá oljunýtslu til grøna elorku. Hetta er tað, sum Effo sigur seg fara undir í ætlan teirra. Men um so er, at Effo kemur at taka burturav partinum hjá Sev fyri verandi elnýtslu, við at fáa verandi elnýtarar inn á skipan teirra t.d. virkið hjá Bakkafrost á Glyvrur, so er søgan ein onnur.

Fyri at skunda undir grøna orkuskiptið, hevur Sev síðan 2019 havt í gildi eina stuðulsskipan, har vit hava latið brúkarum lægri prís fyri streym til elbil og/ella hitapumpu, tvs. ein rakstrarstuðul til grønan flutning og grøna hitaskipan. Treytirnar eru m.a., at henda streymnýtsla fer ígjøgnum serstakan málara. Gongd er síðani komin á orkuskiptið, og talið av sokallaðu grønu málaronum var pr. 30. november í ár komið upp á 3.066.

Samstundis hevur MVG-frítøka verið á elbilum og hitapumpum fyri at fáa gongd á orkuskiptið.

Eins og almenna stuðulsskipanin við MVG-frítøku ætlandi verður trappað niður komandi árin, er eisini viðgjørt at trappa niður stuðulsskipanina við lægri streymprísi til elbilar og hitapumpur. Hetta merkir, at stuðulin ætlandi minkar niður í helvt í 2028 og fellur burtur í 2030.

Somuleiðis er eisini ætlanin at avtaka stuðulin uppá tey 8 oyri til ídnaðarkundarnar, frá avtaluni við landsstýrið frá 1992. Hetta verður ætlandi gjørt við 2 oyrum um árið frá 2025 at rokna og 4 ár fram.

Mýruverkið II - pumpuskipanin í Vestmanna

Arbeitt hefur verið fram ímóti at kunna bjóða út arbeiðið uppá samlaðu verkætlanina. Útboðstilfarið er nú latið teimum, ið skulu geva tilboð. Tá ið tilboðini eru komin inn og viðgjörð, ber til at koma við einari dagfördari og meira haldföri kostnaðarrámmu, sum verður lögð fyri aðalfund til stöðutakan hjá eigarunum. Hetta verður ætlandi í fyrri hálvu 2024. Fyri tað mesta verður arbeitt við at fáa til vega byggiloyvi, loyvi frá friðingarmynduleikanum, avtalu við jarðareigarann og festaran, umhvørvisgóðkenning v.m.

Kunnað hefur verið um verkætlanina á óformligum eigarafundum ávikavíst hin 3. juli 2023, 30. oktober 2023 og 5. desember 2023 eins og kunnað verður um verkætlanina her á eykaaðalfundinum í dag.

Fundur var hin 20. juli 2023 við Ingilín D. Strøm, landsstýriskvinnu um pumpuskipanina og serliga um ta fyrirtreytina, at tann nógv vindmátturin, ið skal forsýna pumpuskipanina, má vera tøkur. Landsstýriskvinnan vísti til útbyggingarætlanina innan varandi orkuframleiðslu (smb. semjuskjalinum frá 22. mars 2022) og upplýsti hon eisini, at broytingar í elveitingarlógini fóru at geva “amboð”, sum kunna tryggja eina smidliga útbyggingargongd.

Vindorka

Stóru vindmyllulundirnar á Gellingarkletti og í Flatnahaga hava nú framleitt inn á elnetið í ávikavíst 12 og 9 mánaðir og roynast væl. Samstarvið við hesar báðar partarnar verður regulerað við rakstrar- og prísavatalu, sum í lötuni fyriliggja í fyribils útgávu. Ætlanin er, at endaligu útgávarnar av avtalunum verða avgreiddar í fyrri helvt av komandi ári. Tað sama ger seg galdandi fyri P/F Vindfelagið í Neshaga viðvíkjandi vindmyllunum í Porkeri.

Nýggja battaristøðin á Sundi, ið skal stuðla upp undir tað nógvu óstöðugu vindframleiðsluna í meginøkinum, er liðug, og verður tikin í brúk í hesum døgum.

Tað er ein tung uppgáva, at fáa vindmyllurnar í Neshaga umvældar, soleiðis at hesar aftur kunnu framleiða. Samskiptið við Enercon hefur leingi gingið trekt, og neyðugt hefur verið at arbeiða við alternativum móguleikum, har aðrir veitarar kundu yvirtaka rakstur og viðlíkahald. Nú í heyst kom tó vend í samskiptið, og Enercon hefur nú latið tilboð uppá skiftan av genaratorunum. Bíðað verður enn eftir teirra boð uppá eina rakstrar- og viðlíkahaldsavtalu fyri allar triggjar vindmyllulundirnar, ta í Neshaga, í Húsahaga og í Porkerishaga. Í besta fall mala allar myllurnar aftur innan árslok 2024.

Tá ið fyrra vindútboðið var á Gellingarkletti søkti Sev Búnaðarstovuna um at leiga lendi við Gellingarklett til vindorkuvirksemi. Búnaðarstovan avgjörði 23. mai 2019 ikki at ganga umsóknini á mæti. Sev kærði avgerðina við áheitan um játtandi svar ella at málið varð víst aftur til nýggja viðgerð. Kærmyndugleikin (nú Uttanríkis- og vinnumálaráðið) hefur í skrivi til Sev dagfest 3. mai 2023 m.a. sagt, at *“Longu í 2005, tá tilsøgnin varð latin festaranum, var spurnartekin sett við, hvørt tilsøgnin var í samsvar við lóggávuna um útleigan av almennari jørð. Landið hefur kortini einki gjørt fyri at fáa greiðu á hesum viðurskiptum fyrr enn í 2018, tá ið Búnaðarstovan fór undir at taka tilsøgnina aftur. Avgerð Búnaðarstovuna um at taka tilsøgnina aftur varð kærð til Fiskimálaráðið, sum ógildaði avgerðina við teirri grundgeving, at avgerðin um at taka aftur tilsøgnina ikki var nógv væl grundgivin. Málið var ikki víst aftur til Búnaðarstovuna til nýggja viðgerð, og avgerð Fiskimálaráðsins stendur tískil við. Fiskimálaráðið viðger ikki spurninginum, hvørt avtalan er lóglig, men – tá einki er viðmerkt um hetta – tykist Fiskimálaráðið hava ta fatan, at avtalan er lóglig.*

Uttanríkis- og vinnumálaráðið metir tað vera ivasamt, um festari kann gera nevndu avtalu, eins og tað verður mett ivasamt, um Búnaðarstovan hevur heimild at góðkenna avtaluna. Kortini er tað so, at tá Fiskimálaráðið sum avvarðandi myndugleiki ikki kemur til aðra niðurstøðu, so má Uttanríkis- og vinnumálaráðið halda seg til, at avvarðandi myndugleiki hevur mett, at talan er um lógliga avtalu.”

Skrivið endar soleiðis: *“Uttanríkis- og vinnumálaráðið skal kortini leggja afturat, at uttan mun til, at Uttanríkis- og vinnumálaráðið hevði mett SEV hava grein í sínum máli, so kann bara staðfestast, at hóast kæruviðgerðin hevði gingið SEV á mæti í nærum øllum lutum, broytist støðan ikki, tí umrødda lendið er disponerað.”*

Sev metir ikki, at tað tæmir nøkrum endamáli at gera meira við hetta málið.

Annað á Grønu kósini

Samstarv er gjørt við Danmarks Tekniske Universitet, NORA, Fróðskaparsetrið og Umhvørvisstovuna um granskingarætlan at gera vetni við elektrolysueindum og hvørji krøv hetta setur til eina avbyrgda elskipan.

Vísandi til semjuskjalið frá 22. mars 2022 er *“tíðarfesta ætlanin fyri útboð av verkum við varandi orku”* gjørd av Umhvørvisstovuni og SEV í felag og latin Ingilín D. Strøm, landsstýriskvinnu í seinnu helvt av oktober mánaði.

Sambært pkt. 9 í semjuskjalinum hevur Sev samstarvað við Umhvørvisstovuna um treytir fyri smáverk. Tvs. eina serskipan fyri kundar, sum ynskja at framleiða egnan streym til egnar nýtslu og inn á netið hjá Sev við smærri framleiðslueindum t.e. upp til 200 kiloWatt. Semja er um treytirnar, sum eru tøk á heimasíðuni hjá ávikavist Umhvørvisstovuni og Sev.

Sambært semjuskjalinum skal ein arbeiðsbólkur *“kanna hvussu ein marknaður í søluliðnum verður skipaður á ein einfaldan og ódýran hátt”*. Bólkurin er settur og farin til verka. Sev hevur verið á arbeiðs- og hoyringarfundi við bólkin, og kommunurnar umboð bólksins hava verið á fundi við nevndina í Sev.

Royndirnar hjá Minesto við sjóvarfalsdrekum í Vestmannasundi ganga nú á 5 ári. Teir tveir 100 kiloWatt drekar vísa góð úrslit, og nú er klárt at royna ta 1,2 MegaWatt stóru útgávuna. Í hesum sambandi verður arbeitt við endurnýggjan av prísavtaluni millum Minesto og Sev.

Minesto arbeiðir eisini við at fyrireika royndarverkætlan í Hestfirði við hesum nýggju 1,2 MegaWatt drekunum. Meira kuning er at finna á heimasíðuni www.minesto.se.

Skipað var fyri kunningarferð í Danmark í mai mánað, har nevndin og leiðslan kunnaðu seg um elketlar og landsstreymsskipanir. Vitjað var á tveimum verkum hjá Ørsted, ið høvdu elketlar. Somuleiðis var vitjað hjá Esbjerg havn og Skagen havn, har landsstreymur var á skránni. Í Hadsund bleiv vitjað hjá PowerCon, ið framleiðir landsstreymsskipanir.

Sev er nú við í óformliga netverkinum *“Burðardygt Vinnulív”*, og enn størri dentur verður lagdur á burðardyggan rakstur av felagnum.

Í desember vóru 70 ár liðin, síðan royndarkoyring byrjaði á Fossáverkinum í Vestmanna, og fólk í bygðum í Streymoynni, Eysturoyinni og í Vágum finga fyrstu kiloWatttímarnar frá Sev.

Samskiftisleisturin dagførdur

Verandi samskiftisleistur, sum m.a. fevnir um búmerki, litir v.m. er fyrr í ár dagførdur og er eitt hóvligt skifti í gongd. Avgjørt er at leita sær íblástur úr litunum, sum Kampmann á sinni ráddi Sev at brúka, og sum hava verið nýttir til bygningar síðani. Í 1999 fekk Sev nýtt búmerki, sum breyt frá uppruna leistinum, men nú verður so róð aftur á slóðina.

Net- og aðrar útbyggingar

Árið í ár líkist nógv undanfarnum árum við stórum útbyggingum á netinum. Hetta orsakað av vaksandi eftirspurningi frá bæði privatkundum og vinnukundum. Hjá privatkundum er tað serliga umleggingin frá olju til el, og nógvu stóru útstykkingarnar um landið, sum krevja útbyggingar, meðan hjá vinnukundunum eru tað útbyggingar og víðkanir.

Hjá pelagisku vinnuni eru tað víðkanir av verandi virkseimi, meðan hjá alivinnuni eru tað serliga nýggju smoltstøðirnar, víðkanir av verandi virkseimi og alingin á sjógvi, ið krevur meira og meira orku. Hetta, vænta vit, kemur at halda fram nøkur ár afturat.

Útbyggingar av framleiðslueindum hava kravt nakað av okkum seinnu árinum, bæði viðvíkjandi íbindingarstøðum og stabiliserandi eindum. Her hevur verið neyðugt at bygt nýggj íbindingarstøð og stabiliserandi eindir. Fyrsta anleggið við stabiliserandi eindum í meginøkinum verður eftir ætlan sett í rakstur fyri ársskiftið. Neyðugt er at halda fram við hesum útbyggingum fyri at fyrireika netið til at taka ímóti fleiri óstøðugum framleiðslueindum, sum ætlanin er at byggja í framtíðini. Eisini verður neyðugt at halda fram við at styrkja 0,4; 10; 20 og 60 kiloVolt netið.

Arbeiðið at leggja 20 kiloVolt kaðlar millum Tvøroyri og Vág er í gongd. Eftir ætlan skuldi hetta verið liðugt í ár, men tað hevur m.a. verið striltið at fáa til vega loyvi v.m. Hetta verður væntandi liðugt í 2024.

Arbeiðið at leggja 20 og 60 kiloVolt kaðlar millum Húsareyn og Sandoy er í gongd. Ætlandi verður hetta arbeiðið liðugt um ársskiftið.

Arbeiðið í Sandoyartunlinum er liðugt. Eftir er at seta trafostøðir upp í Traðardali og á Gomlurætt. Hetta verður væntandi liðugt í 2024.

Farið er undir at byggja ein nýggjan 8.000 m³ stóran oljutanga á Sundsverkinum. Hetta er neyðugt fyri at varðveita veitingartrygdina. Seinastu árinum hava vit bæði upplivað trot á olju orsakað av kríggi í Europa og góðskutrupulleikar í sambandi við størri umleggingar á altjóða marknaðinum (herd krøv til olju til skiparakstur frá IMO). Fundamentið til tanga er klárt í tangagarðinum á Sundsverkinum. Ætlandi er tangin klárur at taka í nýtslu í seinnu helvt av 2024, og fer kostnaðurin at liggja um 35 milliúnir krónur.

Arbeiðið við nýggja elketlinum á Sundsverkinum er byrjað. Ketilin kemur væntandi til landið á sumri 2024 og væntast, at hann kemur í rakstur á heysti sama ár. Avtalað er gjørt við P/F Fjarhitafelagið um leigu av teirra parti. Við hesum fer at bera til at føra “ikki gagnnýtta vindorku” inn í fjarhitaskipanina. Á Vágsverkinum verður arbeitt við líknandi “setup”, sum ger tað møguligt hjá Pálshøll at fáa burturav “ikki gagnnýttari vindorku” í Suðuroy.

Elveiting er eitt støðugt veksandi virkisøki. Vøxsturin er viðvirkandi til, at starvsfólkahópurin er støðugt vaksandi og hølistørvurin líka so. Avgjørt er, at seta upp fleiri lonir á Landavegi 92, hetta kemur væntandi at kosta 19,4 milliónir krónur, og verða tær tiknar í brúk seinnu helvt av 2024.

Í 2021 fekk nevndin bræv frá Javnstøðunevndini, har gjørt bleiv vart við, at ásetingarnar í § 8 í Javnstøðulógini ikki verða hildnar. Hesin spurningur verður ætlandi viðgjørdur nærri, nú arbeiðast skal við bygnaðinum í Sev.

Umhvørvismálaráðið arbeiðir við dagføring av elveitingarlógini og hevur Kommunufelagið viðgjørt hetta í “undanhoyring”. Í hesum sambandi hevur Sev latið Kommunufelagnum viðmerkingar.

Nevndin arbeiðir við ymskum orðingum í innkeypspolitikki felagsins.

Meting av roknskaparúrslitinum fyri 2023

Úrslitið hjá Sev í 2023 verður í løtuni mett til umleið 53 milliónir krónur eftir skatt, ið er sum ætlað fyri 2023. Nevnd og stjórn eru nøgd við framskrivaða úrslitið og fíggarligu støðu felagsins við ársenda 2023.

Sigast skal, at framskrivaða úrslitið er ávirkað av virðisjavnan av teimum fíggarligu amboðunum hjá Sev, og endaliga úrslitið fæst ikki fyrr enn við ársenda 2023.

Enn eru oljuútreiðslurnar ein sera stórir partur av rakstrarkostnaðinum. Ætlað varð, at kostnaðurin fór at liggja um 181 milliónir krónur, men gerst hesin væntandi 212 milliónir krónur. Hetta skyldast størri nýtslu av tungolju orsakað av minni íkasti frá grønu orkuverkunum vegna gott veður og seinking í veitingini av battaristøðini á Sundi.

Víst verður eisini til frágreiðingina FÍGGJARGONGDIN 2023.

Fíggarætlanin 2024

Fíggarætlanin í 2024 er lögð til rættis við einari príshækking á 5 oyru pr. kiloWatttíma uttan MVG fyri allar kundar felagsins orsakað av hækkingini í avgjaldinum á tungoljunýtslu. Ætlaða úrslitið eftir skatt er 31 milliónir krónur, ið ikki er eitt nøktandi úrslit í mun til stóra virksemin, ið felagið er í holt við.

Ætlað er, at grønu orkuverkin veita 302 GigaWatttímar ella 64 prosent av samlaðu elframleiðsluni. Oljukostnaðurin er samsvarandi mettur til 219 milliónir krónur, av hesum eru 33 milliónir krónur avgjald til landskassan.

Víst verður eisini til frágreiðingina RAKSTRAR-, FÍGGJAR- OG ÍLØGUÆTLAN 2024.

Tíðin fyri framman

Sum nevnt í byrjanini, verður hækkað oljugjald lagt á virksemið hjá Sev galdandi frá 1. januar 2024. Gjaldið verður nevnt umhvørvisgjald, men inntøkurnar frá gjaldinum eru tíverri ikki oyramerkta til grønar íløgur.

Sev harmast um soleiðis at fáa álagt eitt kostnaðarmikið umhvørvisgjald fyri at gera rúm fyri skattalætta. Tað hevði givið meining, um peningurin fór til grønar íløgur, sum kundu ført Føroyar enn longur fram móti einum burðardyggari samfelag, men so er ikki.

Eykagjaldið á tungoljunýtslu tyngir um raksturin hjá Sev og tvørrar móguleikunum hjá Sev at gera neyðugar íløgur.

Orkuskiptið krevur nógv av elframleiðsluni, og ikki minni av elnetinum. Stórar íløgur standa fyri framman fyri at tryggja, at Føroya fólk fær tryggan og støðugan streym, hóast parturin av óstøðugum orkukeldum økist.

Kári Johansen, nevndarformaður
desember 2023